

نقش اینترنت در تربیت اخلاقی فرزندان رشد

گروه اندیشه و ران*

چکیده

امروزه رسانه ها از نخستین سالهای کودکی در انسان همراه میشوند چنان چه بر اساس پژوهش ها صورت گرفته نوزادان در حدود نیم ساعت در شبانه روز تلویزیون تماشا می کنند اینترنت امروزه جایگاه ویژه ای در ساختار زندگی خانواده ها دارد. رایانه به عنوان یک وسیله می کار بوده وارد زندگی ما شده است و در زندگی اجتماعی خانواده ها را دچار دگرگون کرده است مضر رو به رو می شوند و دلیل اصلی خانواده از آوردن رایانه و اتصال شبکه اینترنت در منزل آموزشی است والدین اعتقاد دارند که این ابزار نگرش کودک را در مدرسه بهبود می بخشد کودکی که در دنیای امروز بزرگ می شود از لحظه ای که زندگی خود را آغاز میکنند با انواع مامانم ثیر فرکانسهای ایمویی و تشعشعات تلفن همراه بر سلامتی کودکان موضوعی بسیار نگران کننده است این تأثیر به خصوص در کودکانی که هنوز در مرحله ی اولیه رشد و قبل از بلوغ هستند مشهورتر و شتر است دلیل این تأثیر زیاد روی جمعه ی ظریف تر، سیستم عصبی در حال رشد سطح بالا می تقسیم سلوکی و نیز ستم ایمنی ضعیف تر بدن آنهاست متاسفانه بسیاری از والدین هنوز به خوبی تأثیر امواج بر سلامتی دلبندشان آگاهی ندارند .

کلیدواژه: تربیت، اخلاق، اینترنت کودک

* فاطمه کرامت فارغ التحصیل سطح ۲ و دانشجوی ارشد مدیریت، مریم بهبهانی نژاد فارغ التحصیل سطح ۲.

مقدمه:

خانواده مهم ترین نهاد اجتماعی که مرزی قابل نفوذی دارد با وجود اینکه فضای مجازی و اینترنت عمر چندانی ندارد ولی در آن رخنه کرده است.

ندا ورود به فضای مجازی به کانون خانواده موجب بروز آسیب ها زیادی به خانواده خصوصاً فرزندان وارده کرد است .

گسترش فضای مجازی در خانواده ها آسم ها گوناگون در رسته می تربیت و اخلاق فرزندان ایجاد کرده است. از حمله اسبهای اخلاقی همچون دسترسی آسان به منابع غیر اخلاقی، تعصیف باورها، دینی، تعارض ارزش ها و آسیب ما شخصیتی مثل اعتیاد به فضای مجازی انزوای اجتماعی و بنابر این عدالت و نظارت والدین در کنار شناخت و آگاهی از آسیب ها پیش روی فضای مجازی بهترین راهکار وضع آسیب آن است .

هدف از انجام این مقاله بررسی فضای مجازی در جهت تربت فرزندان بوده است که آثار و پیامدها انترنت در رابطه آداب و اخلاق زندگی آسیب ها فضای مجازی مورد بررسی قرار داده است.

در این زمینه تحقیقاتی صورت گرفته و کتابها نگاشته شده است از جمله این کتابها آثار رفتای اینترنت در جوانان (۱۳۸۸) فرشته احمد کبھی در کتاب (اعتیار (۱۳۸۴) اشاراتی به آسیب ها فضای مجازی و اخلاقی و رفع راهکار برای این موضوع بیاناتی ارائه کرده است. با نگارنگ این مقاله بررسی آسیب ها فضای حاضر امید است که آگاهی نسبت به آسیب ها فضای مجازی بالا برود تا بتواند بهترین تربیت را در زمینه ی اخلاق برای فرزندان خود داشته باشد.

مفهوم شناسی :

تربیت: تربیت به معنای پرورش دادن و دواندن است و پروندان هرچیزی که کمال رساندن آن است تاتمام قابلیت های آنها شکوفا شود.^۱

۱. امینی ، اسلام و تعلیم و تربیت، ج ۲، ص ۳۰.

اخلاق (جمع خلق) در اصل واژه ای عربی به معنای سرشت و سیچه مانند جوانمردی دلیری، بازشت و ناپسند باشد؟ مثل فرومایگی و بزدلی^۱

کودک: کودک در لغت عبارت است از کوچک، صغیر، فرزندی که به حد بلوغ نرسیده یده دخت هم شامل می شود.^۲

اینترنت: (از انگلیسی،!) شبکه های جهانی که کامپیوتر ها رو به هم وصل می کند و از طریق آن می توان توسط کامپیوتر اطلاعات را رد و بدل کرد.^۳

اینترنت چیست؟ اینترنت شی ای مادی و قابل لمس نیست. اینترنت یک سازمان ارگانیک و اشتراکی دارد. موجودی دیجیتالی که به موازات تجربه انسان حرکت می کند و می تواند انواع اطلاعات و دانستنی ها را در دسترس بشر قرار دهد.^۴

اینترنت، بزرگترین شبکه رایانه ای جهان است که از میلیون ها رایانه شخصی، مسیریاب و تجهیزات مخابراتی تشکیل شده است.^۵ اینترنت از اتصال و ارتباط بین شبکه ها و رایانه ها با یکدیگر از طریق خطوط مخابراتی نظیر تلن، آنتنهای ماهواره ای، کابلهای فیبر نوری، و... حاصل می شود. اینترنت محمل انتقال اطلاعاتی است که در فایل ها یا اسناد موجود در یک رایانه ی دیگر ذخیره شده اند. اینترنت را می توان به یک تاسیسات بین المللی ارتباطی تشبیه کرد که به رایانه ها خدمات می دهد.^۶

امروزه همه از کودکان گرفته تا افراد مسن از اینترنت استفاده می کنند و تاثیر فضای مجازی به طور کامل در زندگی آنها مشاهده می شود. اینترنت بدون شک ابزاری فوق العاده مفید برای آموزش و یادگیری چیزهای جدید است تاثیر فضای مجازی و ورود به اینترنت مانند بردن یک بچه به یک فروشگاه اسباب بازی است .

کارهای زیادی برای انجام دادن وجود دارد که وقتی وارد می شوید دیگر نمی خواهید به عقب برگردید با این حال استفاده بیش از حد از اینترنت و تاثیر فضای مجازی ممکن است علت بیشتر مشکلات روزمره به ویژه برای

۱. فلسفه اخلاق، مصباح یزدی، مؤسسه آموزش و پژوهش امام خمینی (ره)، چاپ سوم، پاییز، ۱۳۹۴. ص ۱۱۹

۲. فرهنگ معین، محمد معین، ج ۲، ص ۱۱۴۱۱

۳. لغت نامه دهخدا، ص ۲۸۹

۴. برونر، ژوتیک، ۳۴۹۲، ترجمه علی محمد نفیسی، ص ۷

۵. موسوی، سبزه علی گل، ۱۳۹۲، ص ۲۲

۶. ابراهیمی، ۳۴۹۲، ص ۲۱۴

۷. قاسمی، ۱۳۹۲، ص ۴

کودکان باشد بسیاری از مردم بر این باورند که اینترنت یکی از مهمترین ارزشمندترین و قدرتمندترین اختراعات در طول تاریخ است، حال آیا این بدان معناست که اینترنت و تاثیر فضای مجازی نیز یکی از بهترین خلاقیت‌های تاریخ به حساب می‌آید؟

اینترنت و تاثیر فضای مجازی بستری است که اکثر افراد جامعه مدرن از آن برای انجام کارهای مختلف استفاده می‌کنند اخیراً به یکی از محبوب ترین شبکه ها در بین کودکان تبدیل شده است.

عملکردهای ناآگاهانه والدین:

۱. برخی والدین چون تصور درستی از فضای مجازی و تبعات آن ندارند به سادگی با آن برخورد کرده و در سنین پایین برای فرزندانشان گوشی تهیه می‌کنند، گاه برایشان اهمیت ندارد که فرزند بدون هماهنگی دست به گوشی آنها بزند یا بر کاربری فرزندانشان از گوشی یا تبلتی که مثلاً به عنوان جایزه برای او تهیه کرده‌اند، نظارتی نمی‌کنند تمامی این رفتارها می‌تواند منجر به شکل‌گیری رفتارهای نامطلوب در کودکان شده یا باعث شود آن‌ها به اطلاعاتی دسترسی پیدا کنند که هنوز برایشان مناسب نیست.^۱

۲. فضاهای مجازی و از هم پاشیدگی خانوادگی: (حمله آنلاین به نهاد خانواده و اخلاق): اهمیت داشتن خانواده سالم از آن روست که خانواده از بنیادی ترین نهادهای موجود در جامعه و ضامن سلامت و بقای آن است. بنابراین، سلامت جامعه در گرو داشتن خانواده ای سالم و بهنجار است. در واقع تنگه احد جنگ نرم «خانواده» است و استراتژی «خانواده زدایی» از جمله مهمترین و کارآمدترین راهبردهای تحقق امپراتوری و دهکده جهانی دانسته شده است.^۲

۳- فضاهای مجازی و الگوی عمومی ظهور خود برای کودکان: ایجاد حس فردیت و درک هویت در کودک با میزان افکار و تخیلات او در کودکی، محتویات ذهنی، ارتباط و تعامل اجتماعی با جهان پیرامون مرتبط است. بکارگیری تصویر ذهنی و خودآگاه و ناخودآگاه کودک در ارتباط با جهان تصویری و شنیداری پیرامون، انرژی روانی فزاینده ای را برای کودک ایجاد می کند که در درک هویت و هسته اصلی شخصیتش بسیار موثر است. این تجربه های تصویری و شنیداری، رفتار او را در آینده سازمان دهی و هدایت کرده و در نحوه مواجهه کودک با موضوعات گوناگون، تفاوت های فردی او را بارز خواهد کرد. تشکیل (من) در ابتدا به

۱. زهره آیت الهی، مریم کوهپایه ای، فرزند آوری در عصر دیجیتال، انتشارات پشتیبان، کارگاه چهارم، ۱۴۰۰

۲. عبادی جامخانه، دهبندی، ۱۳۹۲، ص ۳۱۲۱۱.

صورت نظمی تخیلی آغاز می شود و تا بزرگسالی ادامه می یابد. در نهایت تصویر ذهنی کودک از فردیت خود و هویت انسانی اش در شبکه ای از ارتباطات و مناسبات اجتماعی، همراه با رفتارهای ناخودآگاه کودک، هویت فرهنگی و اجتماعی کودک را شکل می دهد.^۱

اینترنت و چالشهای تربیتی آن برای فرزندان

فرهنگ جامعه ما بر پایه دین مبین اسلام بنا نهاده شده و الگوهای تربیتی این جامعه نیز بر اساس آموزههای اسلامی شکل گرفته است و سعی همه ما بر این است که بتوانیم فرزندانمان مطابق با این آموزهها تربیت نماییم و باعث رشد و بالندگی آنها شویم.

در شرایطی که فرزندان با هدایت والدین باید الگویی مناسب برای خود برگزینند و مسیر زندگی خویش را انتخاب، کنند با ورود به این دهکده جهانی به دنیایی بی انتها متصل شده و با آن خو میگیرند و طبق راه و رسم آن رشد نموده و بلوغ جسمی و روحی پیدا می کنند در چنین فضایی اگر فرزندان به ارتباطات انسانی و واقعی اطرافیان و مسایل اجتماعی پیرامون خویش کم توجه و در برخی از اوقات بی توجه شوند، هشدار جدی برای خانواده ها محسوب میشود که باید درصدد رفع این مشکل برآیند؛ زیرا ممکن است صدمات جبران ناپذیری را سبب شده و دیگر توان کنترل فرزندان خود را اجتماعی پیرامون خویش کم توجه و در برخی از اوقات بی توجه شوند، هشدار جدی برای خانواده ها محسوب میشود که باید درصدد رفع این مشکل برآیند؛ زیرا ممکن است صدمات جبران ناپذیری را سبب شده و دیگر توان کنترل فرزندان خود را دست بدهند.

برخی از این اطلاعات موجب خنثی شدن تلاشهای تعلیم و تربیتی والدین شده، با اهداف گوناگون و بعضاً انحرافی روی اینترنت قرار می گیرد. در فضای وب، فرزندان ما با مسایل جذابی روبه رو میشوند که توجه آنان را به خود جلب می کنند و همین جذابیت است که احتمال الگو قرار گرفتن آنها از سوی فرزندان ما را افزایش می دهد. ما در ای قسمت از مقاله به بخش هایی از چالشهایی که اینترنت می تواند در حوزههای تربیتی برای فرزندان ما ایجاد، کند اشاره می کنیم.

چالشهای دینی و مذهبی

فضای مجازی محلی است که همه افراد و گروهها با گرایشهای گوناگون و پیروان ادیان و مذاهب مختلف در آن حضور فعالی دارند و مطالب و عقاید خویش را در دسترس همگان میگذارند و در این میان فرزندان ما را که در

^۱. پاکپور، مانیا، ۱۳۹۲، شماره ۱۲۲، ص ۲۲۲

جمع صمیمی که پدر و مادر اصلی ترین پایه های آن را تشکیل می دهند نفوذ بیگانگان در آن جمع سخت تر است و ایمنی بیشتری خواهد داشت. خانواده ای که اعضای آن باهم صمیمی هستند به اهداف عالیه خانوادگی خود میرسند و از آسیبها کمترین صدمه را میخورند همبستگی و صمیمیت خانواده را مانند یک مشت گره کرده مستحکم میکند همچنان که در یک جامعه اگر افراد آن همبستگی و صمیمیت داشته باشند نفوذ دشمنان به آن اجتماع سخت و غیر ممکن خواهد بود

۲- محبت کردن:

محبت کیمیایی است که والدین باید آن را مدام به خانواده تزریق نمایند که غفلت از این مسأله باعث بروز حوادثی تلخ میان اعضاء خانواده خواهد شد و کانون صمیمی خانواده را از هم خواهد پاشید اصل مسأله محبت باید به فرزندان آموزش داده شود تا فرزندان در مواجهه با محبت های جعلی بیرون از خانه توان تشخیص محبت جعلی از محبت اصلی را داشته باشند شیادان و سودجویان در دنیای خارج و بیشتر در فضای مجازی به دنبال طعمه های خود با قلاب محبت اند دنیای مجازی ساده ترین فضا برای ابراز عشق و محبت های جعلی سودجویان نسبت به نوجوانان مخصوصاً دختران است اگر فرزندان در کانون خانواده مورد محبت قرار نگیرند و طعم شیرین محبت اصلی را نچشند در مواجهه با محبت های جعلی بیرون از خانواده تسلیم خواهند شد و توان تشخیص محبت جعلی از اصلی را نخواهند داشت

هیچ مسأله ای نمیتواند والدین را از ابراز محبت به اعضاء خانواده باز دارد و هیچ عذر و بهانه های از والدین در عدم محبت با اعضاء خانواده پذیرفتنی نیست. آموختن محبت واقعی در خانواده به فرزندان یکی از وظایف پدر و مادر است در کنار کسب درآمد و به فکر خوراک و پوشاک فرزندان بودن والدین نمیتوانند این وظیفه اصلی را نادیده بگیرند که در صورت اهمال در این رسالت آسیب های جبران ناپذیری بر کانون خانواده خواهد نشست که شاید جبران ناپذیر باشد به چند روایت نورانی در باب محبت کردن والدین به فرزندان اشاره میکنیم

قال الامام الصادق (ع) ان الله لیرحم العبد لشدۀ طبه لولده» بدون تردید خداوند بر بنده خود به خاطر شدت محبت به فرزندش رحم میکند پیامبر اکرم (ص) میفرماید: جأبوا الصَّبیان و ارحمُوهم وَاِذَا وَعَدْتُمُوهم شَیْئاً ففُوا لَهُم کودکان را دوست بدارید و به ایشان مهر بورزید و چون به آنان و عده ای، دادید به وعده خود وفا کنید پیامبر اکرم (ص) می فرماید «أَکْرَمُوا أَوْلَادَکُمْ وَأَحْسِنُوا آدَابَهُمْ يُغْفَرْ لَکُمْ فِرْزَنُکُمْ خود را کرامت کنید و با آداب نیکو با آنها معاشرت نمایید تا آمرزیده شوید در روایات بسیاری که از ناحیه پیامبر اکرم (ص) به دست ما رسیده بر محبت به فرزند از طریق بوسیدن آنها تأکید شده است. در احادیث آمده است که رسول خدا (ص) فرمودند: «مَنْ

قَبْلَ وَلَدِهِ كَتَبَ اللَّهُ عَزَّ وَجَلَّ لَهُ حَسَنَةً» هر کس فرزند خود را پیوسد خداوند برای او یک حسنه مینویسد و یا اینکه میفرمودند: «الْقَبْلَهُ حَسَنَةً وَ الْحَسَنَةَ عَشْرَةَ بوسیدن فرزند جسته است و پاداش هر حسنه ده برابر است. رسول خدا (ص) در روایت دیگری با اشاره به پاداش فراوان اخروی بوسیدن فرزندان میفرماید.

«أَكْتَبُوا مِنْ قُبْلَةٍ أَوْلَادِكُمْ فَإِنَّ لَكُمْ بِكُلِّ قُبْلَةٍ دَرَجَةً فِي الْجَنَّةِ مَسِيرَةَ خَمْسِمِائَةِ عَامٍ فرزندان خود را بسیار ببوسید چرا که برای هر بوسه‌ای درجه‌ای در بهشت است و فاصله میان دو درجه پانصد سال می‌باشد

۳- همراهی خانواده با فرزندان:

یکی از آسیب‌های اینترنت تنها بودن فرزندان در دنیای مجازی است. خانواده‌ها باید آگاه باشند که فرزندان خود را در فضای مجازی به تنهایی رها نکنند همان‌طور که خانواده‌ها حساسیت ویژه‌ای در تنها نبودن دختر و پسر نوجوان در محیط بیرون از خانه دارند دقیقاً همان حساسیت را باید در فضای مجازی هم داشته باشند و نگذارند نوجوانان خود به تنهایی وارد دنیای مجازی باشند رایانه و یا لبتاب نباید در فضای دنج خانه و دور از چشم اعضاء خانواده باشد برای عدم برانگیختن حساسیت نوجوانان در کنترل ایشان والدین میتوانند رایانه را در فضایی باز و جلوی چشم اعضاء خانواده بگذارند و استفاده از سیستم رایانه باید همگانی باشد هر چند برخی نرم افزارها برای پنهان نگهداشتن اطلاعات و پوشه‌های شخص وجود دارد ولی اگر خانواده‌ها آگاهی کافی داشته باشند.

میتوانند این موارد را هم کنترل نمایند. البته در این مورد خانواده باید صمیمیت خود را حفظ کند و فرزند

حس نکند پدر و مادرش نقش پلیس در خانه را دارند

۴- ایجاد رابطه اعتماد بین والدین و فرزندان:

فرزندان از کودکی به والدین خود اعتماد دارند. پدر و مادر خود را قبول دارند با ایشان درد دل میکنند و حرفهای خصوصی خود را به ایشان می‌گویند این والدین هستند که با برخی اعمال ناصحیح سلب اعتماد از فرزندان خود می‌کنند عدم درک صحیح کودک در صورت انجام خطا و اشتباه سرکوفت زدن به کودک در صورت انجام خطا مطرح کردن خطاهای کودکان در بین فامیل و دوستان کودک مقایسه‌های نابجای کودک با هم سن و سالان دوست و فامیل احترام نگذاشتن به شخصیت کودک در اجتماع در صورت انجام خطا همه و همه باعث سلب اعتماد فرزندان از والدین می‌شود در صورت بروز خطا اشتباهی از سوی کودکان به والدین خود

اعتماد نمیکنند و بهترین راه در امان ماندن از سرزنشهای والدین را مخفی نگهداشتن و یا حتی دروغ گفتن میدانند به دلایل مختلفی نوجوانان میتوانند دچار خطا و اشتباه در فضای مجازی شوند.

فرزندان باید به پدر و مادر خود اعتماد داشته باشند تا در صورت بروز لغزش به اطلاع والدین برسانند تا از آسیبهای احتمالی بعدی جلوگیری شود. هر چند برخی اشتباهات در فضای مجازی مثل انتشار عکس شخصی و اسرار خانوادگی و..... چون آب رفته ای است که هرگز به جوی بر نخواهد گشت ولی باز اطلاع والدین میتواند از نظر روحی و روانی قوت قلبی برای فرزندان باشد و اگر دیگران بخواهند از این اشتباهات سوء استفاده نمایند با سد محکمی با عنوان پدر و مادر مواجهه خواهند بود.^۱

نتیجه گیری:

یافته هایی بدست آمده از این مقاله نشان میدهد که که مهم ترین آسیب ها شبکه ها مجازی در کودکان غفلت زدایی والدین است.

شبکه های اجتماعی هم فرصت است و هم تهدید در واقع یک شمشیر دولبه است هم سازنده هم تخریب کننده

هم توسعه دهنده ذهن است و هم اسیر کننده آن پس نیاز به راهنمایی و نظارت مناسب والدین و مؤسسات آموزش برای استفاده مفید و امن از اینترنت به شدت حس میشود.

تمامی این رفتارها می تواند منجر به شکل گیری رفتارهای نامطلوب در کودکان شده یا باعث شود آن ها به اطلاعاتی دسترسی پیدا کنند که هنوز برایشان مناسب نیست در این مقاله به بررسی سن مناسب برای استفاده از اینترنت هذا ما و معایب استفاده از آن برای کودکان تأثیرات اعتیاد به فضای مجازی و ویژگی های کودکانی که به اعتیاد به اینترنت دچار می شوند پرداخته شده است.

^۱ . پیمان ، آئینی ، اخلاق در فضای مجازی، انتشارات دیانت، صص ۹۹-۱۰۲

منابع:

قرآن کریم ۱-

۲- بهشتی، احمد، اسلام و تربیت کودکان تهران: نشر سازمان تبلیغات اسلامی چاپ دوم، ۱۳۹۶

۳- فضای مجازی و نظام تعلیم و تربیت (فرصت و چالش ها)، سعید علیشیری، احترام سادات موسوی زاده
اصفهان، چاپ سوم، اثر حوزه علوم و قرآن

۴- اخلاق در فضای مجازی، حجت الاسلام پیمان، آئینی و انتشارات دیانت / مشهد مقدس / ۱۳۹۷ /

۵- آسیب های فضای مجازی بر کودکان و نوجوانان / محمد زهره وند، محمد سینا یعقوب نژاد،

انتشارات ناک، بهار ۱۴۰۱، اول

۶- محمود نجفی، علمی، (اینترنت و چالش های تربیتی فرزندان) فصل نامه ره آور نور، شماره ۲۷، بی تاب ۱۳۹۵

علی اصغر ظهیری، برای دختران، بی تا، قم، ۱۳۷۹-۷

۸- ابوالقاسم اکبری و مینا اکبری، آسیب های اجتماعی، تهران، انتشارات رشد و توسعه، ۱۳۹۰

۹- حبیب صبوری خسرو شاهی، بررسی آسیبهای اجتماعی، تهران، انتشارات

رشد و توسعه ۱۳۹۰

۱۰- محمدرضا، مطهری، راهنمای انتخاب اسباب بازی، ج ۱، بی جا، نشر البرز، ۱۳۸۲

۱۱- فرزند آوری در عصر دیجیتال

تهران - زهره آیت اللهی، مریم کوهپایه ای انتشارات پشتیبان، گارگاه چهارم

سال ۱۴۰۰

۱۲- موسوی، سبز علی گل، تهران چاپ سوم، نشر نفیس، ۱۳۹۲